

Катышуучу учун колдонмо

Кыргыз Республикасынын айыл чарба министрлиги

Ветеринарлардын республикалык окуусу

Катышуучу учун колдонмо

(1–модуль)

темасы: Эркек малды бычуудан кийинки ырбоолордун алдын алуу

Иштеп чыккан: в.и.к., КУАУ ветеринардык медицина жана биотехнология факультетинин «Акушерства жана хирургия» кафедрасынын доценти Борбиев Бектурсун Ибраимович

Бишкек 2011

Мазмуну

Кириш сөз

Катышуучу учун колдонмо (1-модуль): Эркек малды бычуудан кийинки ырбоолордун алдын алуу:

Модульдун максаты

Модульдун милдеттери

1 - сабак: Бычуу, анын койгойлору жана алдын алуунун жалпы чаралары

2 - сабак: Бычуудан кийинки негизги ырбоолор жана алардын алдын алуу

3 - сабак: Майда уй жаныбарларынын эркегин бычуу (практикалык сабак)

Берилчу баалардын жеке барагы

Колдонулган адабияттардын тизмеги

КИРИШ СОЗ

Эркек малды бычуу маанилуу «чарбалык» операция болуп саналат.

Эркек малды экономикалык жана дарылоо максатында бычышат. Бычуунун экономикалык мааниси мына булардан турат. Жыныс бездеринин иштешин токтотуу организмдин май топтоо жондомдуулугун жогорулатат, ал кезегинде чон малдарды багып семиртуудо алардын салмагынын чонойушуна комоктошот. Бычылып багылган малдардын эти назик келип, эркек малдарга (айрыкча камандарга, текелерге, кочкорлорго) тиешелуу болгон сасык жыттардан айрылышат. Бычылган малдардын оолукма мунозу жана урушчаактыгы жоголот, натыйжада аларды топтоп багууга мумкундук болот. Эркек малдарды оз убагында бычуу тектеш аргындашууга жана ургачы малдардын «асыл тукумсуз» эркек малдардан боозуп калуусуна жол бербейт, бул жаныбарларды багыттуу тукумдатууда жана жасалма уруктандырууда аябай чон мааниге ээ. Ошондуктан, мал ээлери (айрыкча фермерлер), ветеринарларга жаныбарларын бычтыруу учун тез-тез кайрылып турушат.

Жаныбарларды дарылоо максатында умадагы грыжа, орхит, периорхит, урук безинин жараты, урук арканчасынын сезгениши сыяктуу оорулар кездешкенде бычышат.

Жаныбарлардын ар кандай турлорунун эркектерин бычуунун коптогон ыкмалары бар. Практикалык конугуунун, атайын инструменттердин, операция жасоо жана операциядан кийинки багуу шарттарынын жоктугун ж.б. у.с. эске алсак, турмушта ветеринарларга бул ыкмалардын баарын оздоштуруу, андан бетер анны аткаруу ото кыйын. Анын устуно, бычууну (айрыкча чон жаныбарларды) тала шартында аткарууга тура келет. А бул болсо ырбоого мумкундук тузуп, малдын олуп калышына алып келиши мумкун. Баардык бул факторлорду(айрыкча чон, асыл тукум жана породалуу жаныбарлардын бааларын) эске алуу менен, кээ бир ветеринарлар бычууну аткарууда баш тартышы мумкун.

Жогоруда айтылгандарды эске алуу менен, дипломдуу ветеринарлардын денгээлин жогрулатуучу, эркек малды бычуудан кийинки ырбоолордун (БКЫ) алдын алуу маселесин талкуулоочу окууларды откоруу керек деп эсептейм.

Катышуучу учун колдонмо

(1–модуль)

Эркек малды бычуудан кийинки ырбоолордун алдын алуу

Модульдун максаты:

Бычуудан кийинки ырбоолордун алдын алууга озгочо конул буру менен эркек малды бычуунун кыска маалыматтары менен тааныштыруу.

Модульдун милдеттери:

Бул окуунун аягына чейин катышуучулар мумкунчулук алышат:

- Жаныбарлардын ар кандай турлорунун эркектерин бычуунун койгойлорун тушунууго.
- Жаныбарларды жыгуудагы жана байлоодогу негизги жагымсыз натыйжаларды жана эркек малды бычуудан кийинки ырбоолордун алдын алуунун жалпы эрежелерин тушунууго.
- Операция болгон жаныбарлардын ар кандай БКЫ айрымалай алуу.

- Эркек малды бычуудан кийинки ырбоолордун алдын алуунун негизги ыкмаларын билууго.

1 - сабак: Бычуу, анын койгойлору жана алдын алуунун жалпы чаралары

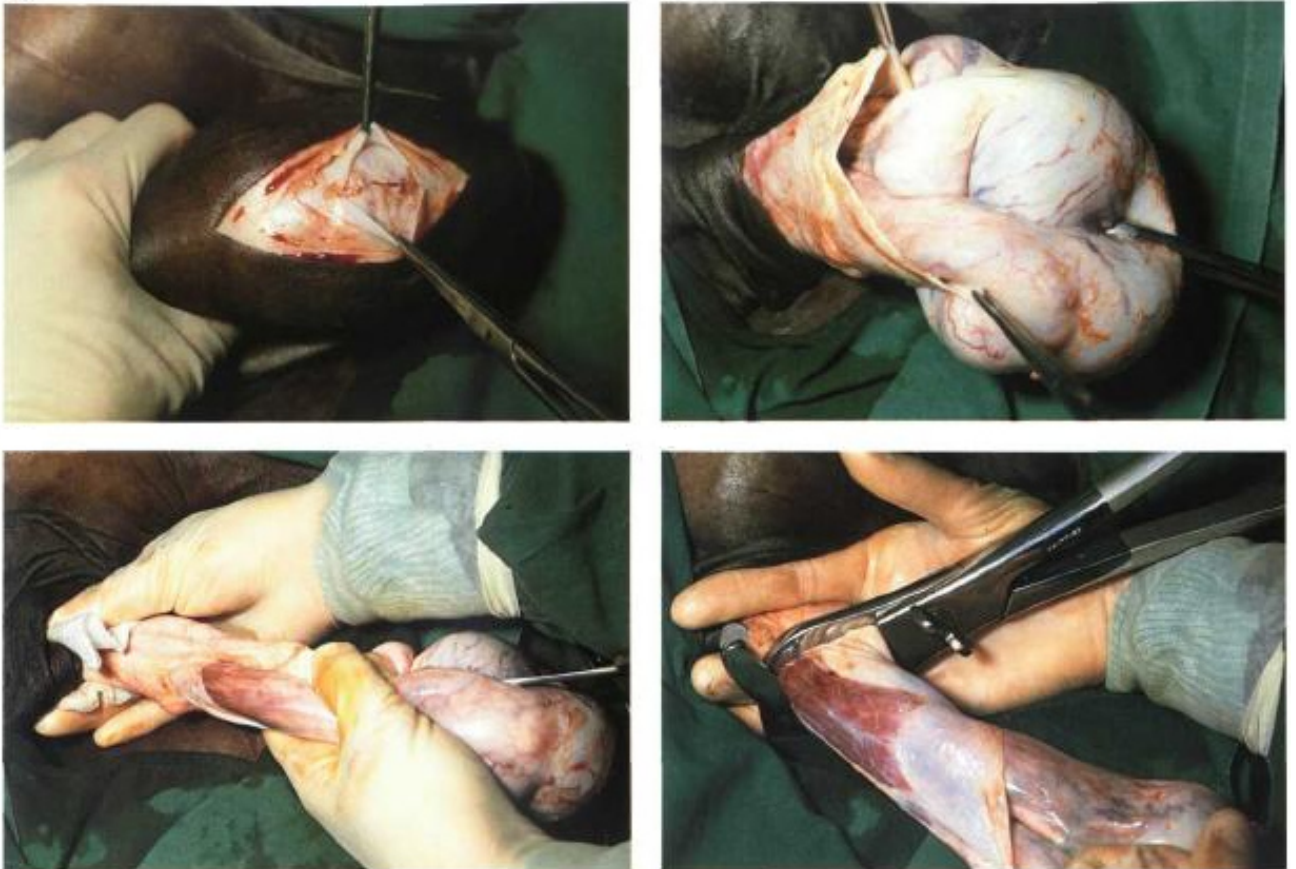
Эркек малды бычуу боюнча иш тажрыйбанар барбы?

НЕГИЗГИ ТЕРМИН

Эркек малды бычуу – бул экономикалык же дарылоо максатында жасалма жол менен эркек малдын жыныс бездеринин иштешин токтотуу.

Жыныс бездеринин иштешин токтотуу организмдин май топтоо жондомдуулугун жогорулатат, ал кезегинде чон малдарды багып семиртуудо алардын салмагынын чонойушуна комоктошот. Бычылып багылган малдардын эти назик келип, эркек малдарга (айрыкча камандарга, текелерге, кочкорлорго) тиешелуу болгон сасык жыттардан айрылышат. Бычылган малдардын оолукма мунозу жана урушчаактыгы жоголот, натыйжада аларды топтоп багууга мумкундук болот.

Эркек малдарды оз убагында бычуу тектеш аргындашууга жана ургачы малдардын «асыл тукумсуз» эркек малдардан боозуп калуусуна жол бербейт, бул жаныбарларды багыттуу тукумдатууда жана жасалма уруктандырууда аябай чон мааниге ээ.

1-сур. Айгырды бычуунун кээ бир моменттери

Бычылуучу эркек малдардын сунушталган жашы:

- букалар - 1,5-2 жыл;
- букачалар – 15-18 ай;
- айгырлар – 3-4 жыл;
- торопойлор – 1-1,5 ай;
- эркек козулар – 5-6 ай.

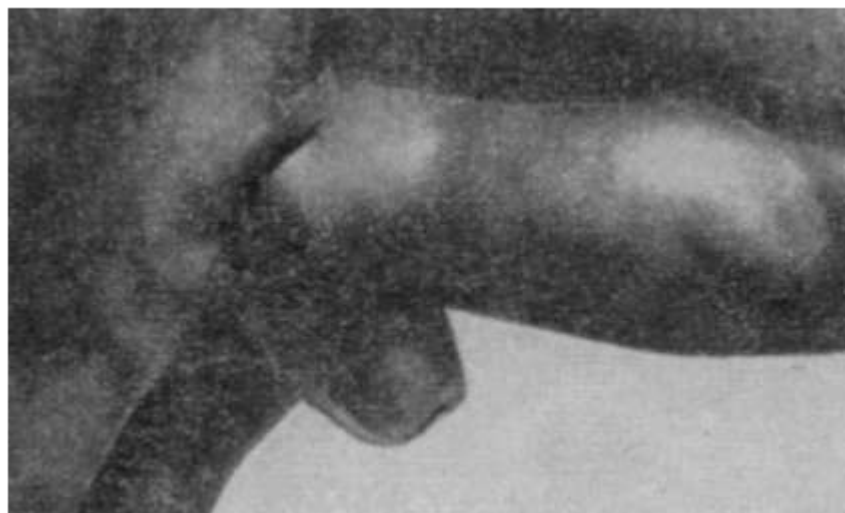
Жаныбарларды бычуудан мурун 6-12 саат ачка кармашат. Дагы бычууга каршы келуулорду эске алуу зарыл.

Эркек малдарды бычуу кандуу жана кансыз ыкмалары менен жүргүзүлөт.

2-сур. Эркек малдарды хирургиялык бычуунун негизги ыкмалары

Бычудан кийинки ырбоо кобунчо эркек малдарда байкалат. Аларды шарттуу турдо эрте (биринчи кундору пайда болот) жана кеч (кийин пайда болот) деп болушот.

3-сур. Уманын, препуцийдин жана курсактын сезгенуу шишиги

Эрте пайда болгон ырбоолорго кан агууну, урук канатчасынын кесигинин жана ичегинин тушушун ж.б. киргизишет.

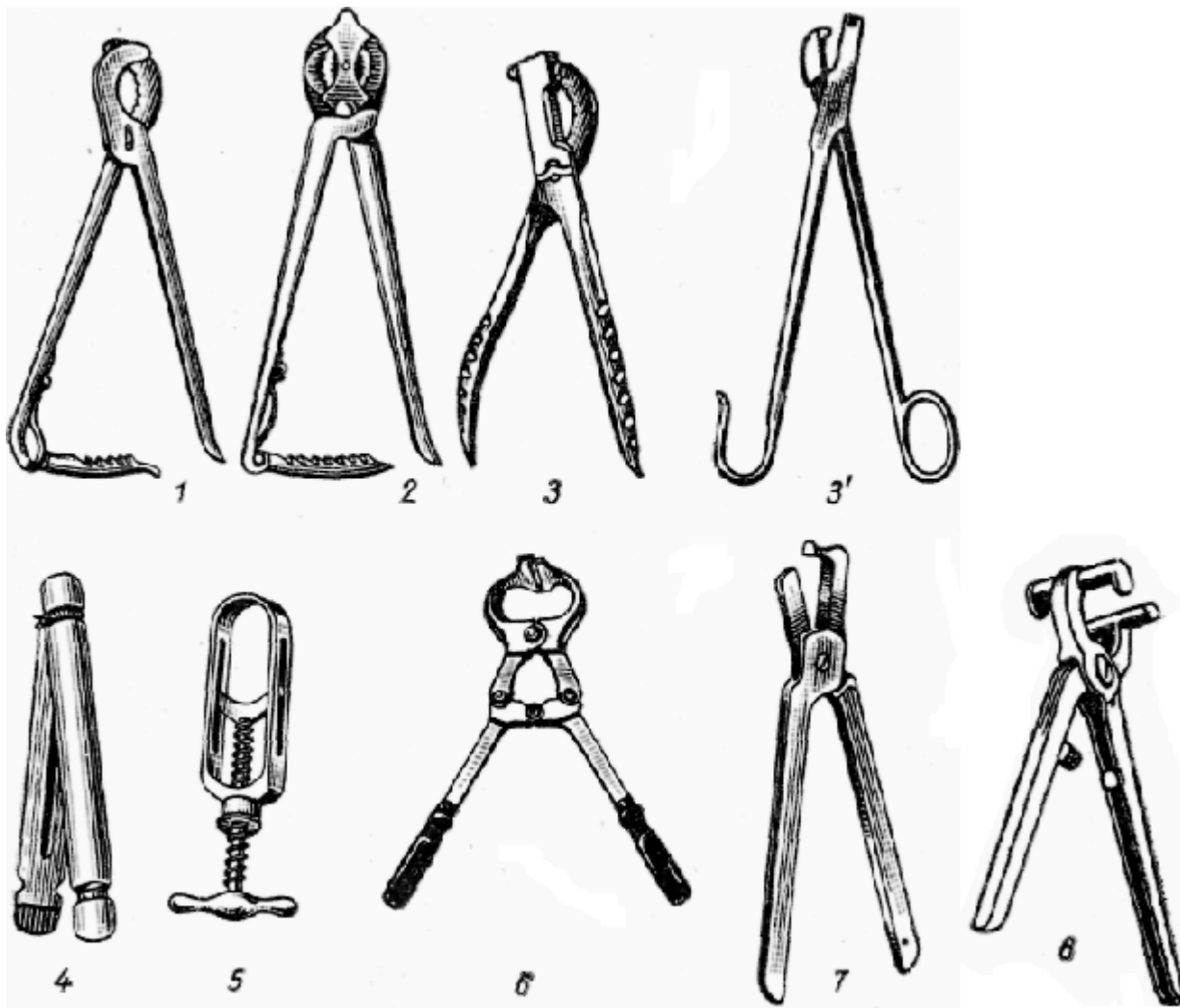
Кеч ырбоолордон жалпы конулдук кабыктын жана урук канатчасынын сезгенишинин, перитониттин ж.б. болушу мумкун.

Асептика, антисептика жана операция жасоо эрежелерин ж.б. сактабоо, буга окшогон ырбоолордун негизги себептеринен болот. Корсотулгон ырбоолорду жок кылуу учун бычуудан пайда болгон жараттарды тезинен аябай тазалалоо зарыл жана комплекстуу дарылоону дайындоо керек.

Ар турдуу жаныбарлардын эркектерин бычуудагы койгойлор

Теориялык жактан эркек малдарды бычууну аткаруу салыштырмалуу кыйын деле эмес.

Практикалык конугуунун, атайын инструменттердин, операция жасоо жана операциядан кийинки багуу шарттарынын жоктугун ж.б. у.с. эске алсак, турмушта ветеринарларга бул ыкмалардын баарын оздоштуруу, андан бетер анны аткаруу ото кыйын. Анын устуно, бычууну (айрыкча чон жаныбарларды) талаа шартында аткарууга тура келет. А бул болсо ырбоого мумкундук тузуп, малдын олуп калышына алып келиши мумкун.

4-сур. Бычуу учун атайын инструменттер:

1-Занд кычкачы; 2-Амосов кычкачы; 3-эмаскулятор; 4-чочконун ургачысына овариоэктомия жасоо учун Никифоров эмаскулятору; 4-лещеткалар; 5-лещетканын винти; 6-Бурдиццо кычкачы; 7-Телятников кычкачы; 8-Ханин-Тыныбеков кычкачы

Ар турдуу жаныбарлардын эркектерин бычууда томонку негизги койгойлор бар:

- теориялык жана практикалык машыгуулардын жетишсиздиги;
- бычуу ыкмаларынын коптугу;
- атайын инструменттердин жетишсиздиги;

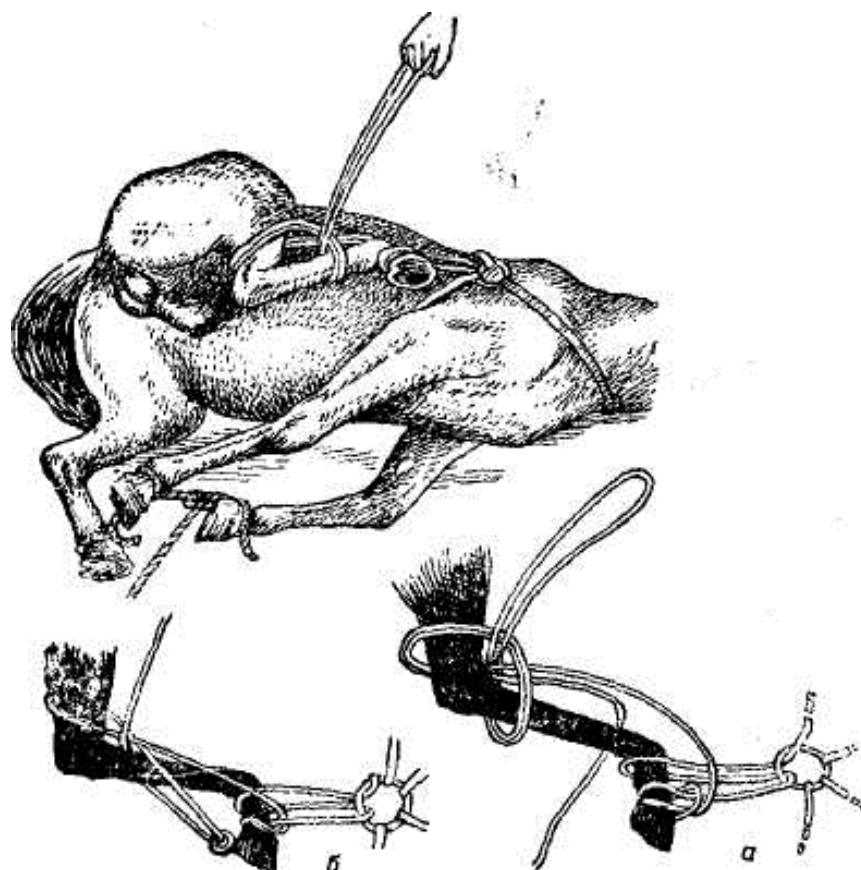
- операция жасоо шарттарынын начардыгы;
- мал ээлери тараптан операциядан кийинки багуунун начарлыгы;
- чон, асыл тукум жана породалуу жаныбарлардын «жогорку баалуулугу» жана доктурдун эмгегинин «томонку баалуулугу» ж.б. у.с.

Негизинен, каалоо болсо бул койгойлорду чечууго болот деп санайбыз. Себебин башында тактап жана аларды ырааттуу турдо чечууго аракет кылуу зарыл.

Жаныбарларды жыгуудагы жана байлоодогу ырбоолордун алдын алуу

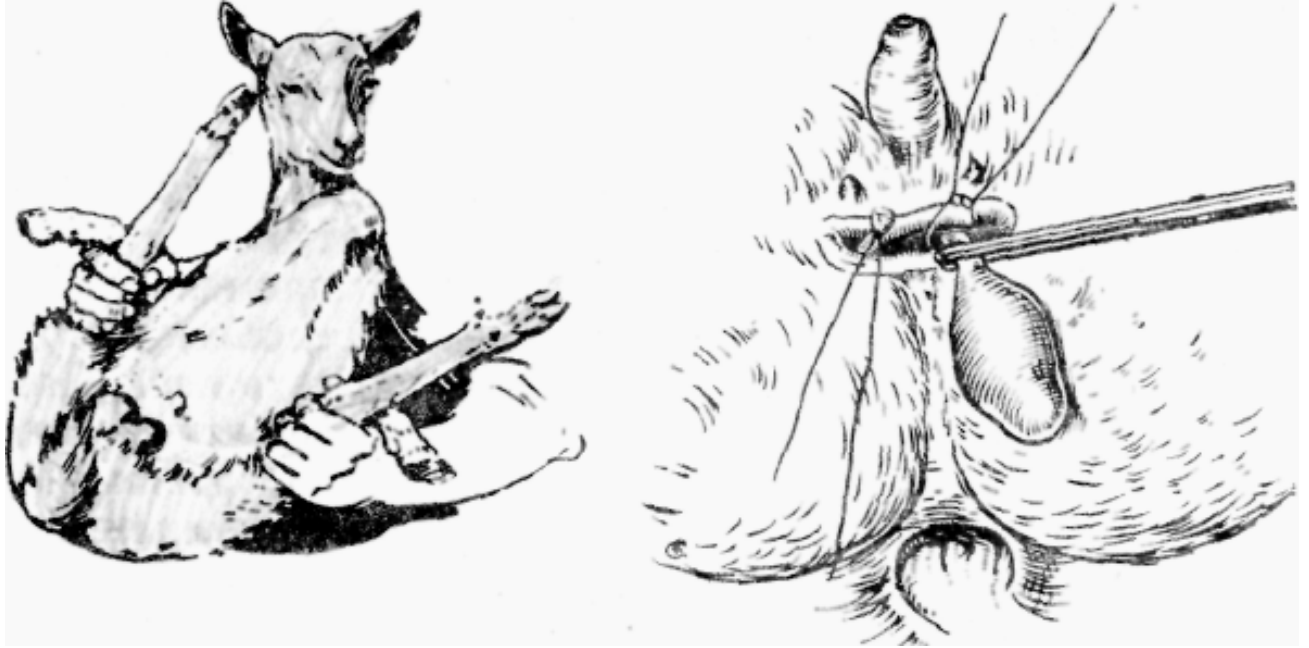
Жаныбарларды жыгууда жана байлоодо томонку негизги жагымсыз натыйжалар болушу мумкун:

- Жыгууда жана байлоодо жаныбарлар ар кандай травма алуусу мумкун;
- Мындай кошумча оорууларга жаныбардын айласыз жасалма абалга болгон реакциясы себепкер жана булчундардын кату жыйрылышы менен коштолот;
- Жаныбарды туура жыгып, андан кийин байлоо керек;
- Шокко каршы чара корууго дайым даяр болу керек.

5-сур. Жылкыны орус ыкмасы менен жыккандан кийинки байлоо (фиксациялоо)

Кошумча оорууларга жаныбардын айласыз жасалма абалга болгон реакциясы себепкер жана булчундардын катуу жыйрылышы менен коштолот. Ошондуктан ар кандай травмалардын алдын алуу учун, жыгуу жана байлоо учурундагы элементардык эрежелерди эстен чыгарбоо керек.

6-сур. Бычуу учурунда майда кепшоочулорду кармоо (фиксациялоо)

Жаныбарды туура жыгып, андан кийин жакшы байлоо (фиксациялоо) керек. Айгырларды тургузуп бычарда да жаныбарды ошого ылайыктап даярдоо зарыл.

Эркек малдарды бычуудагы ырбоолордун алдын алуунун жалпы эрежелери

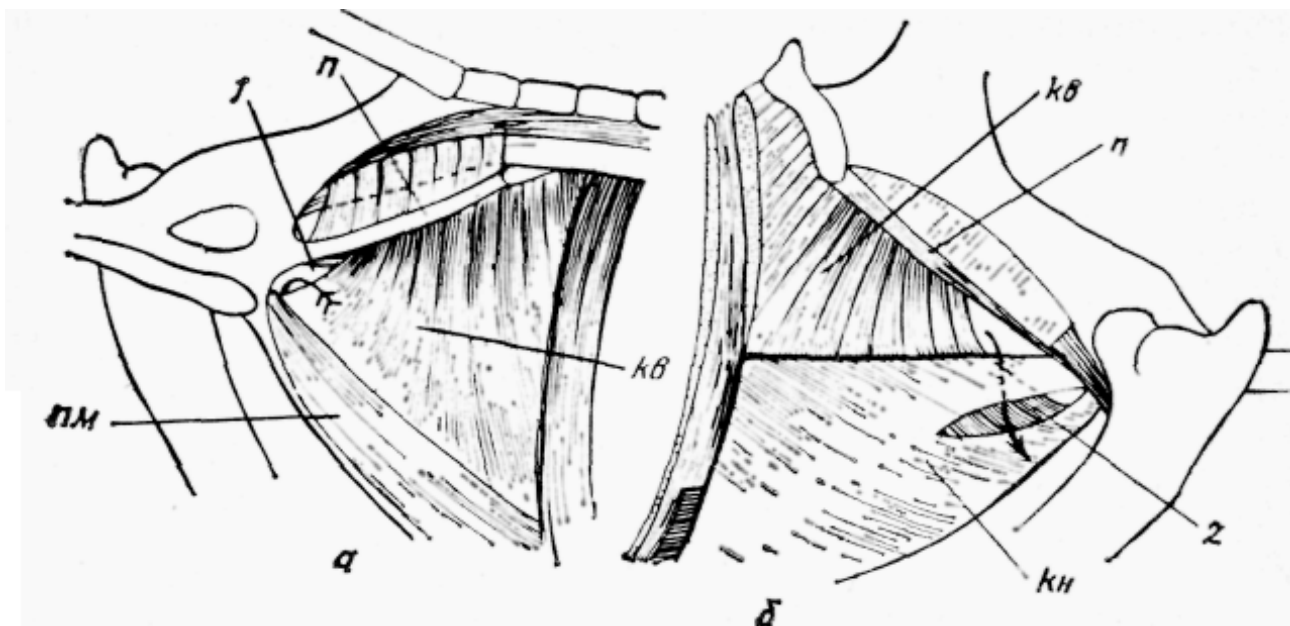
Бычуудагы ырбоолордун алдын алуу учун, аларды пайда кылчу томонку негизги себептерди билу керек:

- Жаныбарларга операция жасоого жана операциядан кийинки багууга жакшы шарттардын жоктугу;
- Жаныбарды жаман фиксациялоо;
- Зарыл болгон асептиканын жана антисептиканын жоктугу;
- Операция жургузуунун туура эмес техникасы жана эрежеси ж.б.

Бул себептерди эске алуу менен, бычуу алдында жаныбарды клиникалык изилдоодон откоруу керек. Анан дагы курч, онокот жана жугуштуу ооруларды эске алуу зарыл.

Жылкыларды бычууда ыкыластуу болуу керек, анткени аларда башкаларга караганда ичегинин тушуусу кобурук болот.

Бычуудагы алардын ырбоолорунун алдын алууда операция жасалчу жерди (айрыкча чон жаныбарлардын) аябай изилдоо эн керектуу.

7-сур. Жылкынын чатындагы каналдын схемасы:

***a* — ичинен корунушу; *б* — сыртынан корунушу; 1. 2 — чаттын ички жана сырткы шакекчеси; *п* — чаттын байламтасы; *кв* — курсактын ички кыйшак булчуну; *пм* — курсактын туз булчуну; *кн* — курсактын сырткы кыйшак булчунунун апоневрозу.**

Ар турдуу жаныбарлардын эркектерин бычуудан кийинки ырбоолордун алдын алуунун томонку жалпы эрежелерин жаттоо зарыл:

-Теориялык жана практикалык жактан жакшы

- машыгуу;
- Туура келчу бычуу ыкмасын тандап алуу;
- Операция жасоо шарттарын тууралоо;
- Бычуу алдында жаныбарларды клиникалык жактан изилдоо;
- Жаныбарды жакшылап байлоо керек;
- Бычууда асептика жана антисептика эрежелерин сактоо;
- Мал ээлери тараптан операциядан кийинки багуу аябай маанилуу.

Озунордун билиминерди текшеруу учун бир нече убакыт болгуло:

Эркек малдарды бычууда кайсы койгойлор болушу мумкун? _____

Жаныбарларды жыгууда жана байлоодо негизги кайсыл жагымсыз натыйжалар пайда болушу мумкун? _____

Ар турдуу жаныбарлардын эркектерин бычуудан кийинки ырбоолордун алдын алуунун кайсыл жалпы эрежелери бар? _____

2 - сабак: Бычуудан кийинки негизги ырбоолор жана алардын алдын алуу

Операция болгон жаныбарлардын мумкун болгон кайсыл БКЫ Силер билесинер?

НЕГИЗГИ ТЕРМИНДЕР

Бычуудан кийинки ырбоо (БКЫ) - бул операция жасалгандан кийин тикеден-тике же бир аздан кийин келип чыгуучу ырбоо.

Эрте келип чыгуучу БКЫ – бул сезгенуу шишиги пайда болгонго чейин, биринчи кундору пайда боло турган ырбоо.

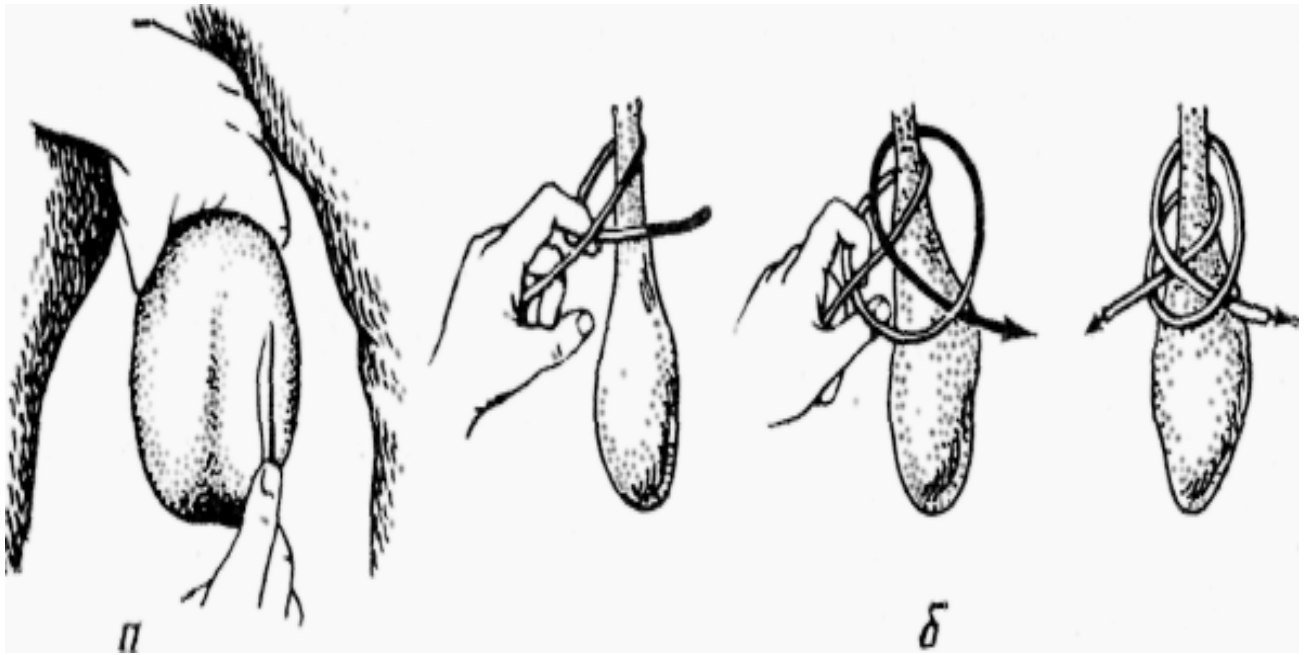
Кеч келип чыгуучу БКЫ – бул сезгенуу шишиги пайда болгондон кийин пайда боло турган ырбоо.

Операция болгон жаныбарларда томонку БКЫ болушу мумкун:

- Операциялык жараттан кан агуу;
- Урук арканчасынын кесигинин сезгениши (фуникулит) жана тушушу;
- Жалпы конулдук кабыктын сезгениши (вагинилит) жана тушушу;
- Карын майдын жана ичегинин тушушу;
- Сезгенуу шишиктери;
- Перитонит ж.б.

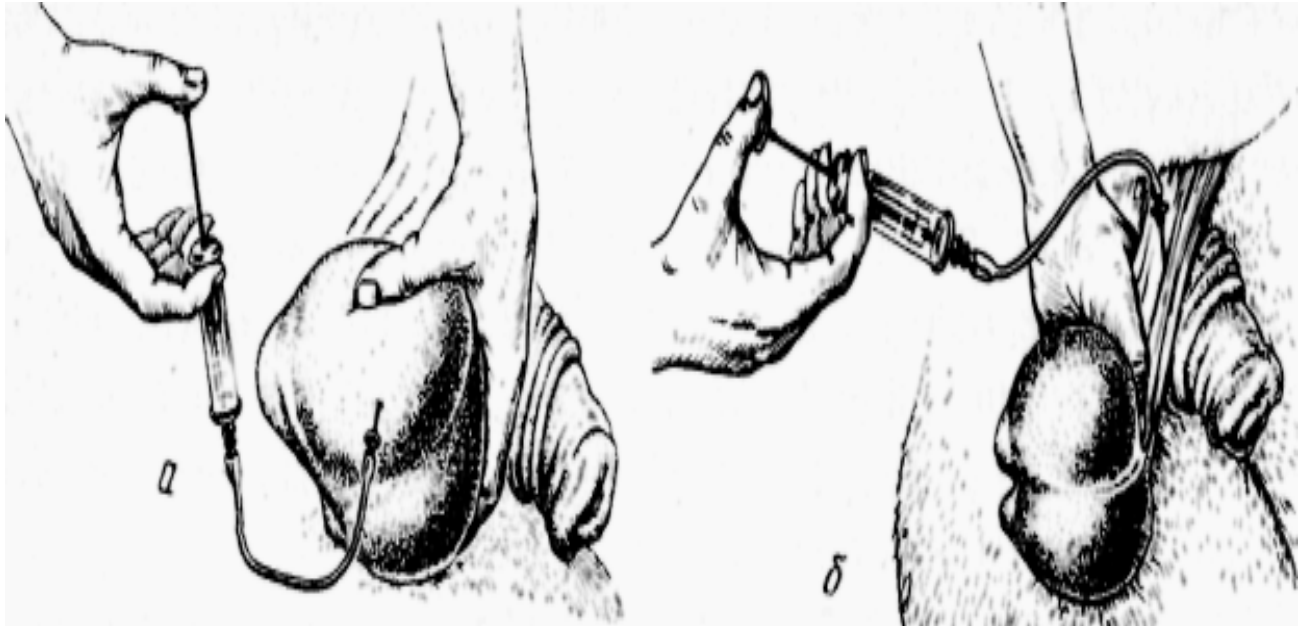
БКЫ алдын алуу максатындагы зарылдык:

- эпизоотикалык абалды эске алуу;
- бычуу учун убакытты жана орунду туура тандоо;
- жаныбардын жашын эске алуу;
- жаныбардын клиникалык абалын аныктоо;
- операция жасоого шарттарды тузу;
- бычуу ыкмасын туура тандоо;

8-сур. Буканы кандуу ыкма менен бычуу: уманы кесуучу жер (а) жана бычуу туйунун салчу схема (б)

- туура ооруксуздандыруу;

9-сур. Ооруксуздандыруунун эки ыкмасы

- бычуу техникасын сактоо;
- санитардык эрежелерди сактоо;
- фармакологиялык каражаттарды туура тандоо;
- ар турдуу жаныбарлардын анатомо-топографиялык озгочолукторун эске алуу;
- мал ээлери тараптан операциядан кийинки багуу суроолорун чечуу.

Бычуудан кийинки ырбоолордун алдын алуу

Кан агуунун алдын алуу

Эркек малды бычууда кан агуу биринчи, экинчи, кеч, артериалык, веналык же аралаш болушу мумкун. Кичине кан агуу коркунучсуз жана озу

токтоп калат. Коп кан агуу ото коркунучтуу жана геморрагиялык шокко алып келиши мумкун.

Негизги себептери болуп бычуу техникасындагы кемчиликтер жана жаныбарды операциядан кийинки начар багуу эсептелет.

Ачык бычуудагы кан агуунун алдын алуу максатында коз байкоосу астында отмо байламтаны жалпы конулдук кабык менен кошулган жерине жакын жерден кесуу керек.

Уманын кан тамырларынан кан агуунун алдын алуу учун кесууну «ортонку» сызыктан 2 - 3 см аралык жылдырып жургузуу керек.

Жоон урук арканчасына бычуу туйунундой кылып уч кат лигатура салу дурус.

Анан дагы, урук арканчасынын кан тамырларын бузук эмес кычкач менен катуураак кысуу керек.

Урук арканчасынын кесигинин тушушунун жана сезгенишинин (фуникулит) алдын адуу

Урук арканчасынын кесигинин тушушунун негизги себептеринен болуп бычуудагы техникалык каталар жана жаныбарды операциядан кийинки начар багуу эсептелет.

Урук арканчасынын кесигинин тушушу кобунчо жылкыларда байкалат.

Бул ырбоолордун алдын алуу бычуу техникасын тура сактоону жана жаныбарды операциядан кийин жакшы багууну камтыйт.

Фуникулит таза жасалбаган операциядан кийин пайда болот.

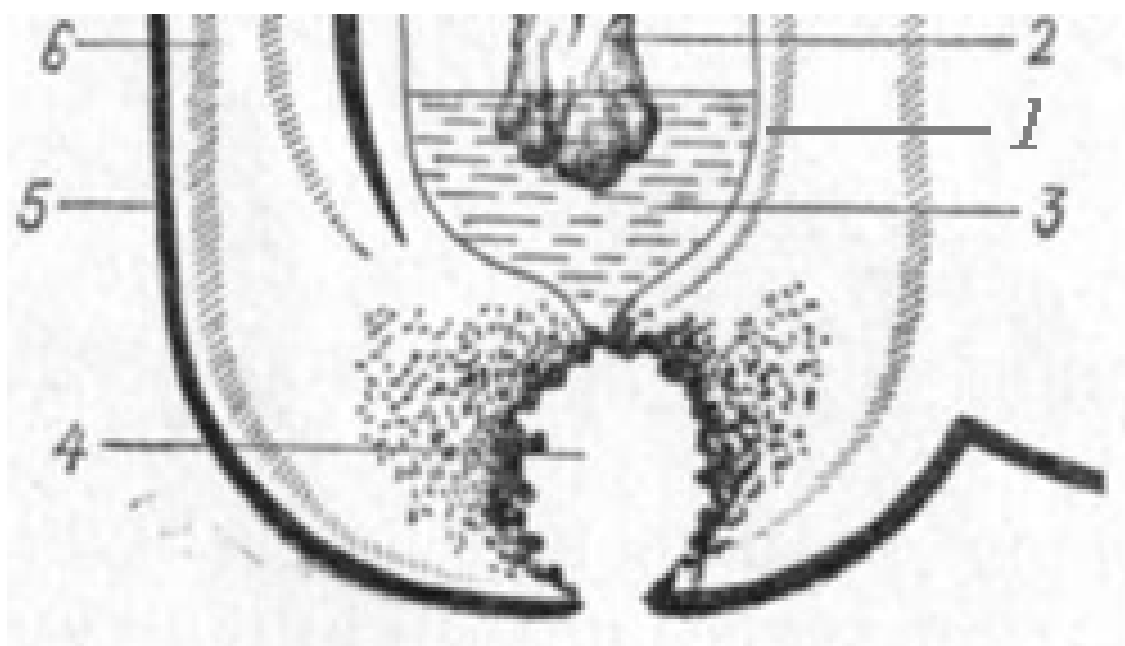
Ошондуктан, буга окшогон ырбоолордун алдын алуу учун асептика жана антисептика эрежелерин так сактоо зарыл.

Жалпы конулдук кабыктын тушушунун жана сезгенишинин (вагинилит) алдын алуу

Бул ырбоо ума ткандарынын бири биринен ажырашына байланыштуу. Мындай ырбоо ошол замат же операцидан кийин биринчи кундору пайда болот.

Бул оорунун алдын алуу бычуу техникасын тура сактоо менен коп байланышкан.

Вагинилит бычуу убагында жалпы конулдук кабыктын булганышынан келип чыгат.

10-сур. Жалпы конулдук кабыктын сезгениши:

**1- жалпы конулдук кабык; 2-урук арканчасынын кесиги;
3- жалпы конулдук кабыктын ичиндеги экссудат; 4-уманын боорундагы
ирин кондойу; 5-уманын териси; 6-урук безинин сырткы которгучу.**

Алдын алуу максатында бычуу убагында терини жана жалпы конулдук кабыкты чогуу кесуу керек. Дагы бычуу убагында тазалыкты сактоо зарыл.

Карын майдын жана ичегинин тушушунун алдын алуу

Мындай ырбоолор кобунчо жылкыларды ачык ыкма менен бычканда кездешет.

Бычуудагы ичегинин тушушу бирден бир олуттуу жана коркунучтуу ырбоолордон болуп эсептелет.

Тушу кобунчо бычуу убагында болот.

Алдын алуу конулдук каналдын тешигин изилдоону жана бычууну жабык ыкма менен жургузууну эске алууну талап кылат.

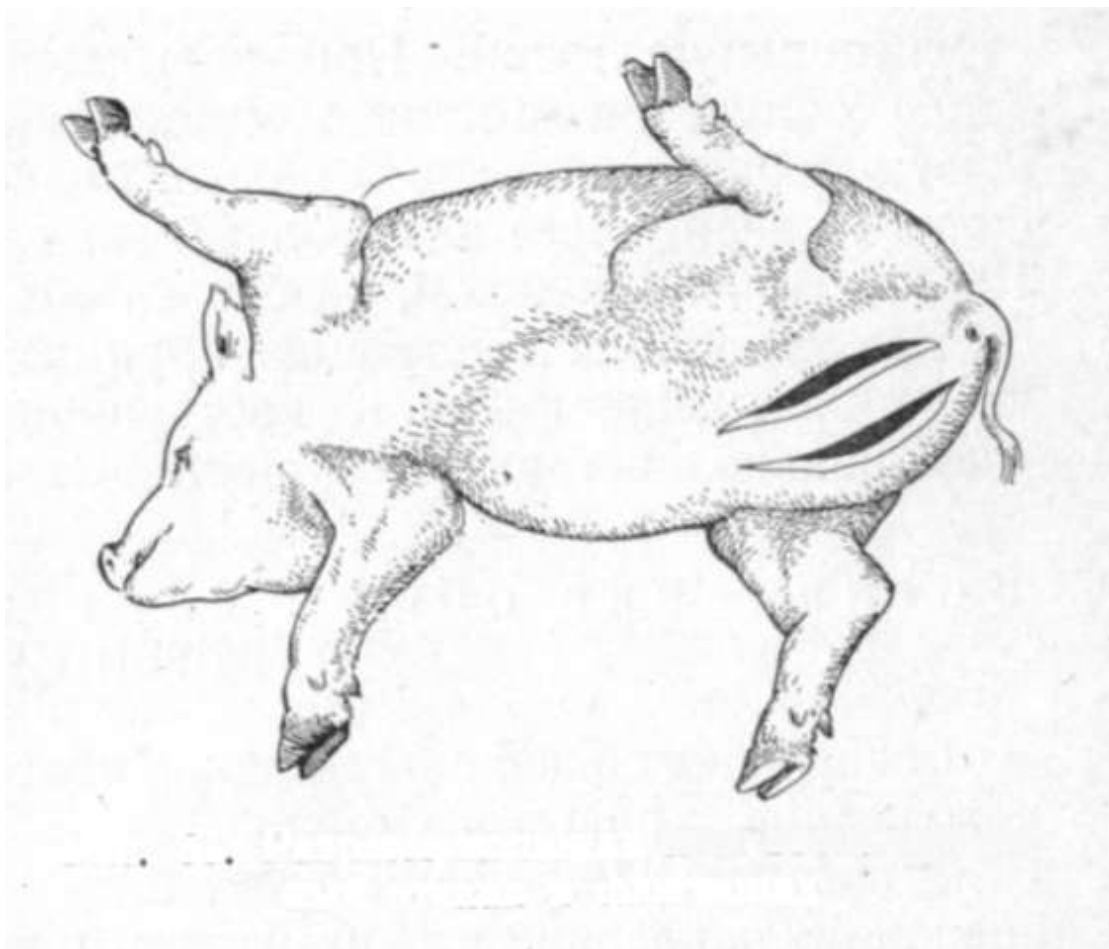
Коп жагымсыздыктардан качыш учун ооруксуздандырууну колдонгон дурус жана лигатура колдонуп жабык ыкма менен бычуу керек.

Сезгенуу шишиктеринин алдын алуу

Сезгенуу шишиктери чектелген жана жайылган болушу мумкун.

Алар жараттык инфекциянын жардамы менен оорчушот.

Ырбоолордун алдын алуу асептика, антисептика эрежелерин жана бычуунун техникасын так сактоону камтыйт.

11-сур. Сызгенуу шишиги

Перитониттин алдын алуу

Курсак кондойуно жугуштуу кан же чандуу аба кирип калганда биринчи перитонит пайда болот.

Качан сызгенуу процесси бычылган жердин жаратынан келип чыкканда экинчи перитонит пайда болушу мумкун.

Жаныбарлардын перитонитинин алдын алуу бычууда асептика жана антисептиканы кату сактоону карайт.

МААНИЛУУ ПУНКТ

Бычуудагы ырбоолордун алдын алууда операция жасалчу жерди (айрыкча чон жаныбарлардын) аябай изилдоо эн керектуу момент. Уманын травма алышына, урук бездеринин жалпы конул кабыгындагы жылышына, урук арканчасынын узундугуна, тестикулдардын чондугуна жана бардыгына, башка нерселердин (карын май, ичеги ж.б.) бар экендигине конул бурулат.

Томонку суроолорду талкуулагыла жана аларга жооп бергиле:

Силер учун кайсы БКЫ актуалдуу болуп эсептелет? _____

Окуудагы БКЫ жана алардын алдын алуу боюнча маалыматтардан кайсынысы абдан баалуу болду? _____

Силер окуу буткондон кийин БКЫ жана алардын алдын алуу боюнча маалыматтарды кандай пайдаланасынар? _____

3 - сабак: Майда уй жаныбарларынын эркегин бычуу (практикалык сабак)

Эркек козуну, доботту жана эркек мышыкты бычуунун абдан таралган ыкмалары жана жолдору булар.

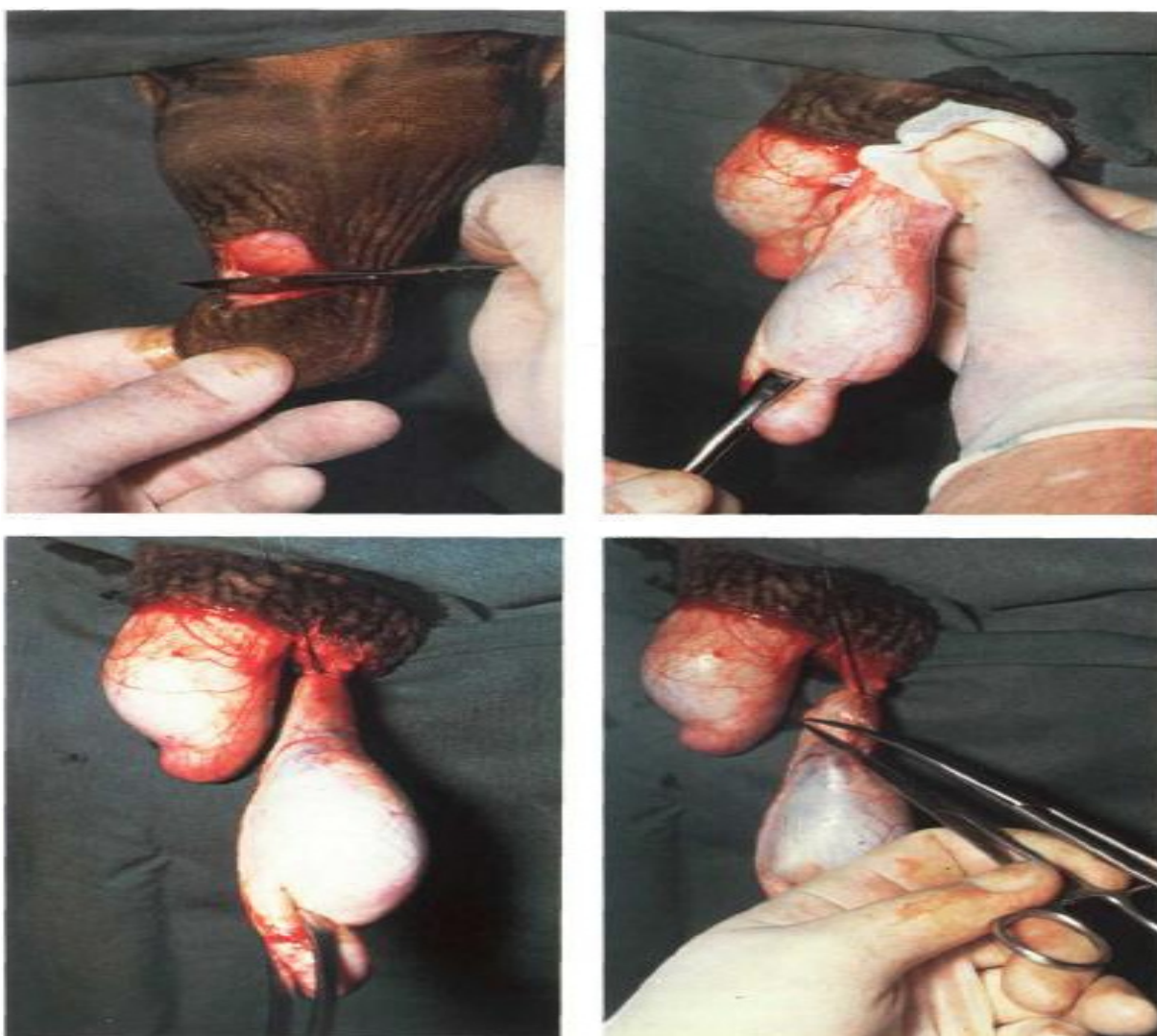
Жаш эркек козуларды жана улактарды бычуу

Ачык ыкма менен бычуу.

Жаныбарларды чалкасына (тизелердин ортосунда) же капталына жыгып кармашат. Операция жасалуучу аймакты даярдашат (умадагы жундорду кыркышат, терини майсыздандырышат жана йоддун 5 %-туу спирт эритиндиси менен суртушот). Адатынча ооруксыздандыруу колдонулбайт, бирок новокаииндин 0,5 % эритиндиси колдонулган жергиликтүү ооруксыздандыруу ылайыктуу болот (кээде, стресстен сактоо учун, алдын ала нейролептик куюлат). Уманын тубун туурасынан же узунунан кесуу колдонулат. Уманы кескенден кийин жалпы конулдук кабыкты кесип ачышат, ачылган урк безин алып чыгышат, отмо байламтаны кесишет жана урук арканчасын лигатура менен байлашат. Арканчаны лигатурадан 1,5 см аралыкта кесишет. Жаратты дарылашат жана антибиотик колдонуу ылайыктуу болот.

Урук бездерин алуу учун лигатура ордуна Занд кычкачын колдонсо болот. Ал учун уманын тубун скальпель менен кесишет. Операция жараты аркылуу урук бездерин алып чыгышат, бул учурда урук арканчаларын конулдан болушунча тартышат. Жардамчы ошол замат арканчаларды Занд кычкачы менен кыпчытат; жанчылган урук арканчаларын кайчы менен кычкачтын башына жакын жерден кесишет.

Чон кочкорлорду *жабык ыкма* менен бычышат.

12-сур. Текечерди бычуу

Доботторду бычуу

Наркоз же нейролептаналгезия колдонулат. Жаныбарды чалкасына жыгып кармашат, алдынкы буттарын краниалдык багытка тартышат, ал эми арткы буттарын каудалдык багытка тартып байлашат, операция жасалчу жерди даярдашат (жунун кырышат), асептика эрежелери менен тазалашат, жергиликтүү ооруксуздандыруу жасалат.

Операциянын техникасы: скальпель менен уманын баардык катмарлары кесилет (териси, тери алдындагы клетчатка, фасция жана урук безинин жалпы конулдук кабыгы), урук безин сыртка алып чыгышат. Урук безинин оздук байламтасын кесишет. Урук безин болушунча сыртка тартып чыгышат, бир кол менен (сол) урук безин кармап туруп, экинчиси (он) менен урук арканчасы жана урук откоргучуно алардын чыккан жеринин тубуно максималдуу жакындатып туруп тепчип откон лигатура салынат. Тепчип откон лигатура урук арканчасы жана урук откоргучунун ортосунан отуп, аларды айлантыла байланат, муну менен кан жана лимфа тамырлары басылып калышат. Андан сон тепчип откон лигатурадан урук беги тарапты коздой 3-5 мм аралыкта урук арканчасын урук откоргучу менен кошо кесишет. Акыркы этапта уманы резекциялоо, уманын шишиктеринен пайда болчу жараттын айыгышынын бузулушунун алдын алат жана жакшы косметикалык эффект берет. Доботторго, эркек мышыктардан айрымасы, операциялык жаратка тигуу салу зарыл. Доктурдун коз карашы менен, жаныбарга операциядан кийинки убакта антибиотик менен дарылоо дайындалат. Жагымдуу кырдаалда 8-10 куну жаныбардан тигуу алынат.

Эркек мышыктарды бычуу

Жабык ыкма менен бычуу.

Наркоз же нейролептаналгезия колдонулат. Операция жасалчу жерди даярдашат (жунун кыркышат, жулушат, кырышат), асептика эрежелери менен тазалашат, кесуу сызыгы боюнча жана урук безинин ичине жергиликтүү ооруксуздандыруу жасалат.

Операциянын техникасы: Кесууну уманын терисин, тери алдындагы клетчатканы, фасцияны кесуу жолу менен жургузушот жана аларды жалпы конулдук кабыктан мокок кесуу менен ажыратышат, лигатура менен байлашат, урук арканчасын эки жолу айланта байлап лигатурадан 3-5 мм ойдотон кесишет. Урук арканчасынын кесигин йоддун 5 %-туу эритиндиси менен куйгузушот. Жаратты перекис водороддун эритиндиси менен дарылашат. Четтерин йоддун 5 %-туу спирт эритиндиси менен суртушот.

Кээде *ачык ыкма менен бычууну* колдонушат.

МААНИЛУУ ПУНКТ

Тандап алган эксперименталдык майда уй жаныбарынын эркегине жасалчу корсотмо бычууну откоруу зарыл. Бул учурда **БКЫ алдын алуу** чараларынын сакталышына **озгочо конул буру керек.**

Берилчу баалардын жеке барагы

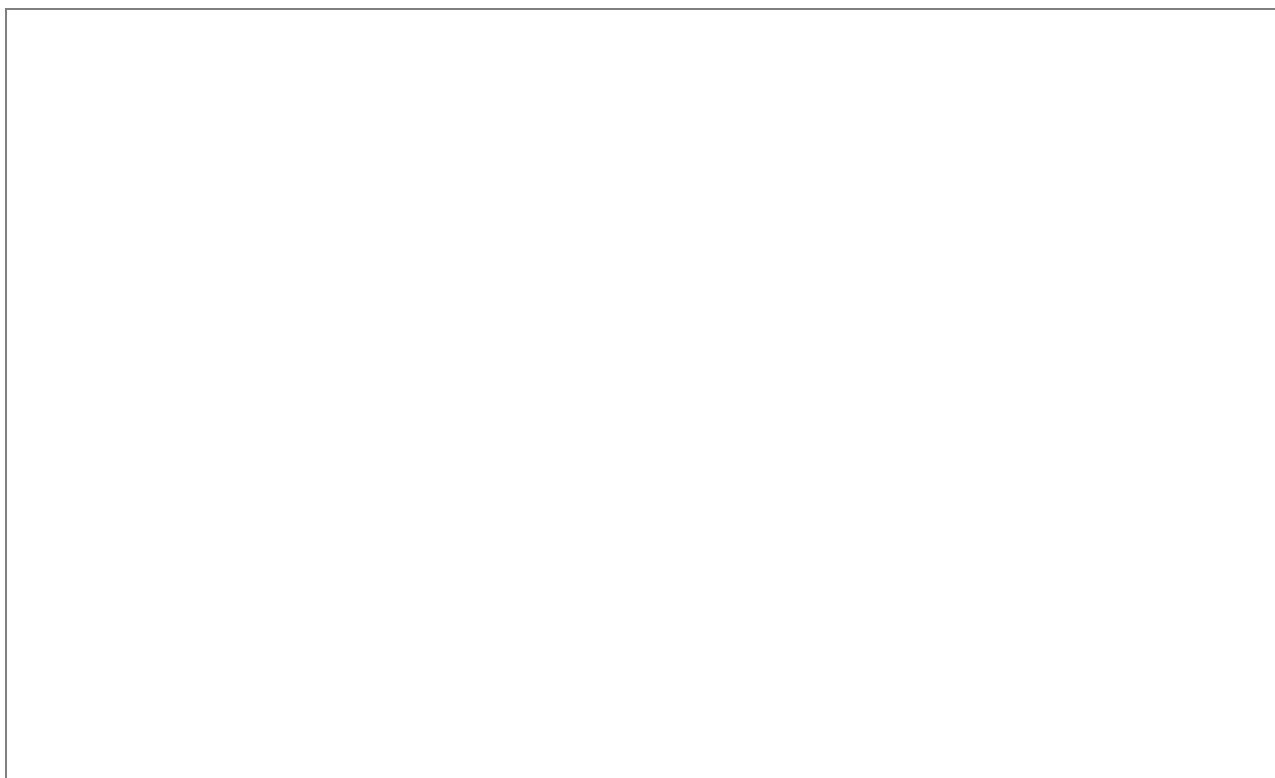
Келечекте окутуу же иштоо убагында озунор колдоно турган кайсыл **уч** ото маанилуу пункттарды силер бул модульдан эсинерге калтыргынар келет?

1.

2.

3.

Бул модульдан кайсыл кошумча маалымат силерге зарыл?

Белгилер

Колдонулган адабияттардын тизмеги

1. Акаевский А.И, Уй жаныбарларынын анатомиясы. 2-и бас. М.: Колос, 1984.
2. Керсжес А.В. ж. б. Жаныбарлардын хирургиясы боюнча атлас. Лондон, 1984. -142 б.
3. Лебедев А.В., Лукьяновский В.А., Семенов Б.С. Жалпы ветеринардык хирургия. - М.: Колос, 1999.
4. Магда И.И., Иткин Б.З., Воронин И.И. ж.б. /Магда И.И. ред. мен. Оперативдик хирургия. –М.: Агропромиздат, 1990. -333 б: сур. мен.
5. Оливков Б.М. Бычуудагы ырбоолор, алардын алдын алуу жана дарылоо.-М.: Сельхозгиз, 1941.
6. Петраков К.А., Саленко П.Т., Панинский С.М. /Петраков К.А. ред. мен. Топографиялык анатомиясы менен оперативдик хирургия. - М.: Колос, 2001.
7. Плахотин М.В. Ветеринардык хирургия боюнча справочник.- М.: Колос, 1977.
8. Поваженко И.Е. Айыл чарба жаныбарларын бычууга байланышкан ырбоолор. - М.: Сельхозгиз, 1952.
9. Семенов В.С., Лебедев А.В., Елисеев А.Н. Жеке ветеринардык хирургия. - М.: Колос, 1997.
10. Интернет провайдерлердин ар турлуу сайттары (Google, Яндекс ж.б.).

Б.И. Борбиев